

היום נלמד בעזרת ה':

יומא דף פא

למדנו במשנה לעיל - כל האוכלים מצטרפים ל'ככותבת' והאוכלם ביוה"כ חייב כרת:

אכל אומצא (= בשר חי) עם מלח שעליה, מצטרפים זה לזה לשיעור 'ככותבת'. ולמרות שאין דרך לאכול מלח, כיון שהדרך לאוכלם יחד הם מצטרפים.

ציר (= רוטב) שעל גבי הירק מצטרף ל'ככותבת', כיון שמשקה הבא למתק את האוכל נחשב ל'אוכל' ולא ל'משקה' (= אוכל ומשקה אינם מצטרפים).

האוכל אכילה גסה ביוה"כ פטור: כגון שאכל בליל יוה"כ למרות שהיה שבע מסעודה המפסקת, ואכילתו בליל יוה"כ היתה אכילה גסה שלא נהנה ממנה. והוא פטור כיון שהוא לא מבטל ממנו באכילתו שום 'עינוי', אלא הוא מזיק את האוכל ואת עצמו.

זר (= מי שאינו כהן) שאכל תרומה בשוגג, חייב לשלם לכהן קרן וחומש.

א"ר ירמיה אמר ר"ל: זר שאכל תרומה בשוגג אכילה גסה, משלם רק את הקרן ולא את החומש, שנאמר **"וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בְּשִׁגְגָה וְיִסַּף חֲמִשִּׁיתוֹ עָלָיו"** ולא מי שמזיק את התרומה.

כוסס: כל דבר שאדם אוכל שלא כדרך אכילתו נקרא 'כוסס'.

אמר רב שיזבי א"ר יוחנן: זר שבלע (ולא לעס) שזיפים של תרומה, ואח"כ הקיא אותם, ואח"כ בא מישהו אחר ואכלם, הראשון משלם קרן וחומש כיון שגם בליעה היא דרך אכילתם, והשני חייב לשלם לראשון דמי עצים בלבד, לפי שלאחר שהראשון בלעם הם נעשו שלו והוא התחייב לשלם את דמיהם לכהן, ונמצא שהשני אכל את השזיפים השייכים לראשון ועליו לשלם לו את דמיהם, אבל כיון שהוא הקיאם הרי שהם מאוסים והם ראויים רק להסקה, ואת זה השני משלם לראשון.

(המשך בדף הבא ↓)

למדנו במשנה לעיל - אכילה ושתיה לא מצטרפים לשיעור אחד:

משנתינו היא כדעת רבי יהושע, הסובר ששני דברים שאין שיעורם שווה לא מצטרפים זה עם זה.

וכפי שלמדנו במס' מעילה שלדעת רבי יהושע כל דבר שזמן טומאתו ושיעורו שווה - כגון שני חצאי זיתים משני מתים שזמן טומאתם שווה (= טומאת שבעה ימים) ושיעורם שווה (= מטמאים ב'כזית') - הרי הם מצטרפים זה עם זה ל'כזית' שלם. אבל דבר שטומאתו שווה ולא שיעורו - כגון שרץ ונבילה שזמן טומאתם שווה (= טומאת ערב) אבל אין שיעורם שווה (= שרץ מטמא בכעדשה ונבילה בכזית) - אינם מצטרפים זה עם זה לשיעור שלם. וכן דבר ששיעורו שווה ולא טומאתו - כגון מת ונבילה ששיעורם שווה (= שניהם מטמאים בכזית) אבל אין זמן טומאתם שווה (= מת מטמא טומאת שבעה ונבילה טומאת ערב) - אינם מצטרפים זה עם זה לשיעור שלם.

רב נחמן אמר: אפשר להעמיד את משנתינו אף כדעת רבן החולקים על רבי יהושע לענין טומאה, שלדעתם אפשר לצרף שתי חתיכות (כגון של מת ונבילה) לשיעור טומאה, לפי ש'שם' טומאה הוא אחד. אבל לענין יוה"כ הם מודים לרבי יהושע שאכילה ושתיה לא מצטרפים, לפי שדעתו לא מתיישבת בכך ולא מתבטל ממנו 'עינוי'.

משנה: אכל ושתה בהעלם אחד: בשגגה כגון ששכח שיום כיפור – חייב רק חטאת אחת, מכיון שאכילה ושתיה נלמדים מאותו מקור בתורה (מ'שם אחד').

שתה ציר או מוריס: פטור כי אינם נחשבים למשקה.

גמרא: מפני מה לא נאמרה אזהרה בעינוי: נאמרה אזהרה לענין איסור מלאכה ביום כיפור, אבל לא לענין מצות עינוי. 'אזהרה' הכוונה ללאו כגון 'וכל מלאכה לא תעשו'. העובר על אזהרה חייב מלקות. 'עונש' הכוונה לפירוט העונש המגיע לעובר על המצוה כגון 'כי כל הנפש אשר לא תעונה... ונכרתה'. הגמרא מבררת מדוע לכאורה לא נאמרה אזהרה לענין מצות עינוי ביום כיפור?

נפיש להו לאוי: הלשונות 'השמר' / 'פן' / 'ואל' – מלמדות על לאו. ואם היה כתוב 'השמר פן לא תעונה' היו כאן שלושה לאוים.

השמר דעשה עשה: כאשר כתוב השמר בלשון של עשיה ('השמר במצות עינוי') - הדבר מלמד על מצות עשה ולא על לאו.

(המשך בדף הבא ↓)

ותנא מיייתי לה מהבא: התנא דלהלן מביא מקור לאזהרת העינוי.

תוספת מלאכה/ תוספת עינוי: דהיינו להוסיף איסור עשיית מלאכה או עינוי מחול על הקודש, מערב יום כיפור קודם לכניסת היום הקדוש.

על עיצומו של יום הוא מוזהר: האזהרה על מלאכה היא 'וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום' ולא בתוספת כלומר בהוספה מערב יום מחול על הקודש.

יכול לא יהא בכלל עונש אבל יהא מוזהר: כאמור אזהרה היא בלאו, והעובר על לאו חייב מלקות.

ודין הוא ומה מלאכה שנוהגת בשבתות ויו"ט: כלומר אם הוא לא מוזהר על תוספת מלאכה - קל וחומר שלא יהא מוזהר על תוספת עינוי. מכיון שעינוי קל יותר ממלאכה בכך שאינו נוהג בשאר שבתות וימים טובים כמו מלאכה.

אבל אזהרה לעינוי של יום עצמו.. מניין?: והתשובה שהעונש שנאמר במלאכה מיותר לכאורה (שהרי היה אפשר ללמוד אותו מקל וחומר מעינוי) ללמד בגזירה שווה (עונש במלאכה – עונש בעינוי) שכמו שבמלאכה לא ענש אלא אם כן הזהיר כך בעינוי.

מה לעינוי שלא הותר מכללו: כלומר אין מקום שבו הותר העינוי ביום כיפור, מה שאין כן מלאכה שהותרה לגבוי דהיינו בבית המקדש לצורך הקרבנות.

האי תנא עצם עצם גמר: כתוב 'בעצם היום' הזה במלאכה ובעינוי - ללמד זה על זה. והמילה הזו 'מופנה' כלומר מיותרת. כי אם לא היתה 'מופנה' היה אפשר לפרוץ את הגזירה שווה כמו שהקשינו מקודם, דהיינו במלאכה יש חומרא שנוהגת בשבתות ויו"ט, ואילו בעינוי יש חומרא שלא הותר מכללו.

לאיי אפנויי מופנה: באמת זה מופנה. ומניין שזה מופנה? והתשובה שישנם חמישה פסוקים הכתובים בפרשיות המדברות על יום הכיפורים, ואחד מהפסוקים מיותר ללמד על אזהרת עינוי ממלאכה.

הוא גופיה שבת איקרי: לא צריך להגיע לגזירה שווה מכיון שיום כיפור עצמו נקרא שבת ללמד על אזהרה כשבת.

ותנא דעצם עצם: לתנא הנ"ל שלמד אזהרה לעינוי ממלאכה מ'עצם עצם', הרי בברייתא שם הובאו פסוקים מפורשים שאין לאו ולא עונש על תוספת מלאכה ותוספת עינוי – אם כן כבר למדנו בהכרח שיש מצוות תוספת (רק שבאמור לא מוזהרים עליה בלאו ועונש), ומה מלמד הפסוק 'ועיניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב' הנ"ל?

(המשך בדף הבא ↓)

למדנו במשנה לעיל - אכל אוכל שאינו ראוי לאכילה, פטור:

אמר רבא: אכל פלפלים / זנגביל ביוה"כ פטור מכרת, לפי שאין דעתו מתיישבת באכילתם שאין דרך לאוכלם (= הם משמשים כתבלין ולא לאוכלם בעצמם).

קושיא: נאמר לעניין איסור ערלה "וְכִי תֵבְאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם כָּל עֵץ מֵאֵל וְעֵרְלֶתֶם עֵרְלָתוֹ אֶת פְּרִיּוֹ", לכאורה המילים "עץ מאכל" מיותרות, שהרי אם הוא עץ פרי (= "אֶת פְּרִיּוֹ") בוודאי שהוא עץ מאכל, אלא המילים "עץ מאכל" נכתבו ללמדנו שיש עץ שטעם העץ וטעם הפרי שווים - וזה פלפלים - שנוהג בהם איסור ערלה. א"כ מוכח שפלפלים ראויים לאכילה, ומדוע האוכלם ביוה"כ פטור?

תירוץ: לעניין ערלה מדובר בפלפלים לחים שהם ראויים למאכל, ולעניין יוה"כ מדובר ביבשים שאינם ראויים למאכל בעצמם (אלא משמשים כתבלין).

אמר רבינא למרימר: מדוע האוכל זנגביל ביוה"כ פטור? והרי 'הימלתא' הבאה מארץ כוש (= מרקחת מזנגביל כתושים ודבש) מותרת באכילה, כלומר שאינה אסורה משום בישולי נכרים משום שהיא נאכלת כמו שהיא ללא בישול. א"כ מוכח שהדרך לאכול זנגביל 'חי' (= כמות שהוא בעצמו)?